

- правового исследования (Как написать диссертацию). – 560 с.
13. Томпсон М. Философия науки / Мел Томпсон; пер. с англ. А. Гарькавого. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 304 с.
 14. Философский словарь / под ред. И.Т. Фролова. – 5-е изд. – М.: Политиздат, 1987. – 590 с.
 15. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – 528 с.
 16. Алексеев С.С. Право и правовая система / С.С. Алексеев // Правоведение. – 1980. – № 1. – С. 5-9.

УДК 342 (477)

ФАКТИЧНІ СКЛАДИ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ВИДІВ

Бровченко Н.В., к.ю.н., викладач

Запорізький національний університет

Стаття присвячена дослідженню проблем науково-теоретичної класифікації фактичних складів у конституційному праві, здійсненню класифікації за різними критеріями, з урахуванням галузевої специфіки, та характеристиці окремих видів.

Ключові слова: фактичний склад, юридичний факт, відносно-визначений фактичний склад, абсолютно-визначений фактичний склад, імперативний фактичний склад, диспозитивний фактичний склад, альтернативний фактичний склад, простий фактичний склад, складний фактичний склад.

Бровченко Н.В. ФАКТИЧЕСКИЕ СОСТАВЫ В КОНСТИТУЦИОННОМ ПРАВЕ УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ КРИТЕРИЕВ КЛАССИФИКАЦИИ И ХАРАКТЕРИСТИКА ОТДЕЛЬНЫХ ВИДОВ / Запорожский национальный университет, Украина

Статья посвящена исследованию проблем научно-теоретической классификации фактических составов в конституционном праве, осуществлению классификации по различным критериям, с учетом отраслевой специфики, и характеристике отдельных видов.

Ключевые слова: фактический состав, юридический факт, относительно-определенный фактический состав, абсолютно-определенный фактический состав, императивный фактический состав, диспозитивный фактический состав, альтернативный фактический состав, простой фактический состав, сложный фактический состав.

Brovchenko N.V. ACTUAL COMPOSITION IN THE CONSTITUTIONAL LAW OF UKRAINE: PROBLEMS OF DEFINITION CRITERIA FOR CLASSIFICATION AND CHARACTERISTICS OF INDIVIDUAL SPECIES / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article deals with the problems of scientific-theoretical classification of the actual composition of the constitutional law, was classified according to various criteria, including industry-specific, and the characteristics of individual species.

To date, the legal literature is quite controversial issue of determining the legal nature and essence of the actual composition, and there are terminological ambiguity of the legal structure. Important issue in this context is the process of creation, formation, as the legal consequences that cause the actual composition and the mechanism of interaction of the individual elements that make up a complex structure.

In the conventional understanding of the phenomenon of social reality acquire legal value depending on the value attached to individual events or circumstances constitutional and legal norm, as well as the assessment of the effects caused by the legislator. Not all of the subjects of constitutional or other legal effects of objective reality can have legal consequences, because some of them can cause legal consequences only in conjunction with other events or circumstances.

Traditionally it is considered that the functional purpose, place and role in the mechanism of the actual composition of the constitutional and legal regulation coincides with the functions of single and complex legal facts, and thus to classify the actual composition can use a general classification criteria of legal facts.

However, given the specific characteristics of the complexity and ambiguity of this construction, for a detailed analysis and determine the essence of the legal concept of a necessary complement existing general classification by providing additional criteria unique to the actual composition.

Thus, in the paper we propose to classify the actual composition of the constitutional law of Ukraine on the following criteria: 1) in order of their accumulation (relative uncertainty, absolutely certain, mixed), and 2) on specific models of the actual composition of the constitutional-legal norm (sectoral, cross-sectoral), 3) the method of fixing the actual model of the constitutional-law rules (mandatory, discretionary, alternative), and 4) the structure of the elements of the actual structure (simple, complex).

In summary, the author notes that there are other different classifications differ mainly industry-specific. In constitutional law, the exercise is classified by many criteria will lead to confusion and excessive schematization, which, in turn, complicate the study and understanding of this legal phenomenon. The article also focuses on the fact that further research is in actual fact is promising for the development of the theory of constitutional law.

Key words: the actual composition, the legal fact-specific regarding the actual composition, absolutely certain the actual composition, the actual composition of the imperative, dispositive actual composition, the actual composition of the alternative, the actual composition of simple, complex, the actual composition.

В юридичній літературі досить дискусійним є питання з'ясування правової природи та сутності фактичних складів, а також існує термінологічна невизначеність щодо вказаного феномену. Актуальним питанням у цьому контексті постає процес виникнення, формування, якості правових наслідків, які спричиняють фактичні склади, а також механізм взаємодії окремих елементів, що утворюють таку складну юридичну конструкцію.

У загальному розумінні явища соціальної дійсності набувають юридичного значення в залежності від того, яке значення надається окремим явищам чи обставинам конституційно-правовою нормою, а також від того, яким чином законодавець оцінює правові наслідки. Не всі дії суб'єктів конституційних правовідносин чи інші явища об'єктивної дійсності здатні породжувати наслідки у вигляді конституційного правовідношення, адже деякі з них можуть спричинити правові наслідки лише в сукупності з іншими явищами чи обставинами.

Метою даної статті є дослідження проблем науково-теоретичної класифікації фактичних складів у конституційному праві України, здійснення класифікації за різними критеріями, з урахуванням галузевої специфіки, та загальна характеристика окремих видів.

Серед учених, які тим чи іншим чином займались дослідженням та проблемами класифікації юридичних фактів взагалі та фактичних складів, зокрема, у теорії права та інших галузевих науках можна назвати наступних: С.С. Алексєєв, Є.І. Аюєва, О.В. Барінов, Ю.В. Данилюк, І.М. Ільошихін, О.С. Іоффе, В.Б. Ісаков, Д.Б. Катков, С.Ф. Кечек'ян, О.О. Красавчіков, В.В. Лазарєв, В.О. Лучін, О.В. Малько, М.М. Марченко, М.І. Матузов, Р.Х. Міннебаєв, В.С. Основін, М.О. Рожкова, Ю.К. Толстой, В.Л. Федоренко, О.Ф. Фрицький, Р.Й. Халфіна, А.Ф. Черданцев, Г.М. Чувакова, Л.С. Явич та інші.

Традиційно вважається, що функціональне призначення, місце та роль фактичних складів у механізмі конституційно-правового регулювання збігається з функціями одиничних та складних юридичних фактів, а отже і для класифікації фактичних складів можна застосовувати загальні критерії класифікації юридичних фактів. Так за функціями, що здійснюють фактичні склади в механізмі конституційно-правового регулювання, їх можна поділяти на правоутворюючі, правозмінюючі, правопризупиняючі, правовідновлюючі, правоприпиняючі. За ступенем визначеності в конституційно-правовій нормі на позитивно-визначені та негативно-визначені. За видами конституційно-правових відносин – на матеріальні, процесуальні. За сферою конституційно-правових відносин – на виборчі, референдні, парламентські, у сфері місцевого самоврядування, національної безпеки та оборони, конституційної юстиції, правосуддя тощо.

Проте необхідним є доповнення існуючої загальної класифікації виділенням додаткових критеріїв, за якими слід диференціювати виключно фактичні склади враховуючи специфічні особливості, складність та неоднозначність вказаної правової конструкції. Пропонуємо доповнити класифікацію фактичних складів наступними критеріями: 1) за порядком накопичення елементів фактичного складу (відносно-визначені, абсолютно-визначені, змішані); 2) за визначеністю моделі фактичного складу в конституційно-правовій нормі (галузеві та міжгалузеві); 3) за способом закріплення моделі фактичного складу в конституційно-правовій нормі (імперативні, диспозитивні, альтернативні); 4) за структурою елементів фактичного складу (прості, складні).

Отже, за порядком накопичення елементів фактичного складу пропонується здійснити їх поділ на відносно-визначені, абсолютно-визначені та змішані.

До відносно-визначених фактичних складів належать ті, в яких накопичення окремих елементів відбувається незалежно, у довільному порядку, проте необхідною умовою настання правових наслідків є існування їх у конкретний період часу в чітко визначеній кількості. Наприклад, відповідно до ст.103 Конституції України [1] особа вступає у виборчі правовідносини на пост Президента України за наявності: 1) громадянства України; 2) досягнення 35-річного віку; 3) володіння державною мовою; 4) проживання на території України протягом останніх десяти років перед днем виборів років. Отже, сукупність вищеперелічених фактів надає змогу говорити про наявність фактичного складу, який в даному випадку сприяє виникненню виборчих правовідносин, а вільний порядок їх накопичення про віднесення до відносно-визначених фактичних складів. Критичний аналіз відносно-визначених фактичних складів дозволяє простежити саме ефект «накопичення» елементів фактичного складу. Під вільним порядком накопичення елементів фактичного складу розуміється те, що не має суттєвого значення, чи особа проживала на території України протягом останніх десяти років у статусі громадянина, чи набула його за рік до виборів, чи, можливо, досягла 35-річного віку, а вже потім набула громадянства тощо. У даному випадку має значення не порядок накопичення елементів, а їх одночасне існування в певний період.

У деяких випадках для виникнення, зміни чи припинення конституційних правовідносин необхідно, окрім наявної сукупності певних фактів (фактичних умов), ще й виникнення їх у чітко визначеному конституційно-правовою нормою порядку. Такі фактичні склади із чітко визначеним, послідовним порядком накопичення елементів пропонуємо вважати абсолютно-визначеними. Наприклад, процедура відставки Кабінету Міністрів відповідно до ст.13 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [2] може відбутись за наявності таких фактів: 1) пропозиція прийняття резолюції недовіри висловлена не менш, як 1/3 народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради України; 2) пропозиція розглянута на пленарному засіданні Верховної Ради України (у відповідності до процедури) та прийнята в результаті голосування, якщо її підтримала більшість народних депутатів від конституційного складу парламенту; 3) заява Прем'єр-міністра про відставку Кабінету Міністрів України подана Президенту України; 4) Указ Президента України про відставку Кабінету Міністрів України. Тобто кожен із зазначених елементів може виникати лише в чітко визначеному порядку (Указ Президента про відставку не може передувати розгляду та прийняттю резолюції недовіри ВРУ та заяві Прем'єр-міністра), адже ця процедура чітко прописана і передбачена конституційно-правовою нормою. У даному випадку має місце ефект «поглинання», адже настання завершального фактичний склад факту нівелює попередні юридичні факти.

До змішаних фактичних складів слід відносити ті, в яких використовуються різні структурні принципи, тобто частина фактичного складу вимагає суворого дотримання принципу поступового накопичення елементів, а інша частина не містить чітких вимог, і порядок накопичення відбувається у довільному порядку. Наприклад, відповідно до пункту 17 частини першої статті 85 Конституції України та ст.ст.4,5,7 Закону України «Про уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [3] для призначення уповноваженого Верховної Ради України з прав людини необхідною є наявність таких складових елементів: 1) громадянство України; 2) досягнення 40-річного віку; 3) володіння державною мовою; 4) досвід правозахисної діяльності; 5) проживання в Україні протягом останніх 5 років; 6) пропозиція щодо призначення особи уповноваженим внесена Головою Верховної Ради України чи ¼ народних депутатів від конституційного складу парламенту; 7) результати голосування за якими визначається кандидат, що отримав більшість голосів; 8) постанова про призначення особи уповноваженим Верховної Ради України з прав людини; 9) складання присяги. З наведеного прикладу можна визначити, що 1, 2, 3, 4, 5 елементи даного фактичного складу накопичуються в довільному порядку, а елементи 6, 7, 8, 9 вимагають від дотримання правил поступового накопичення вказаних елементів у чітко визначеній послідовності.

Акцентуємо увагу на тому, що в конституційному праві переважна більшість фактичних складів характеризується саме змішаним порядком накопичення елементів, у якому також спостерігається наявність як ефекту «накопичення», так і «ефекту поглинання».

Відповідно до визначеності моделі фактичного складу в конституційно-правовій нормі їх слід диференціювати на галузеві (однорідні) та міжгалузеві (комплексні).

Запропонована класифікація сприяє диференціації фактичних складів на ті, що містять юридичні факти, які мають значення в конституційному праві, та ті, що містять юридичні факти, які мають значення як в конституційному, так і в інших галузях права.

Отже, до галузевих фактичних складів у конституційному праві України слід відносити такі, що містять елементи саме відповідної галузі. Наприклад, відповідно до ст.148 Конституції України та ст.16 Закону України «Про Конституційний Суд України» [4] набуттю повноважень судді Конституційного Суду України передують фактичний склад, який містить наступні елементи: 1) громадянство України; 2) досягнення 40-річного віку; 3) вища юридична освіта; 4) стаж практичної, наукової або педагогічної роботи за фахом не менше 10 років; 5) володіння державною мовою; 6) проживання на території України протягом останніх 20 років; 7) Указ Президента про призначення особи суддею Конституційного Суду України; 8) складення присяги на засіданні Верховної Ради України. Тобто усі перелічені елементи є юридичними фактами в конституційному праві України, а тому вказаний фактичний склад можна вважати галузевим чи однорідним.

До міжгалузевих фактичних складів слід відносити такі, елементи складу яких містяться як в конституційному, так і в інших галузях права. Наприклад, для дострокового припинення повноважень народного депутата України відповідно до п.2 ч.2 ст.81 Конституції України [1] необхідно: 1) набуття законної сили обвинувальним вироком; 2) постанова Верховної Ради України про дострокове припинення повноважень народного депутата. Тобто для припинення повноважень народного депутата України необхідним є, окрім наявності юридичного факту в конституційному праві (постанова Верховної Ради України), ще й наявність юридичного факту в кримінальному праві України (обвинувальний вирок). Вказаний приклад слід відносити до міжгалузевих або комплексних фактичних складів у конституційному праві України.

За способом закріплення моделі фактичного складу в конституційно-правовій нормі пропонуємо їх поділяти на: імперативні, диспозитивні та альтернативні.

У конституційно-правових нормах містяться моделі фактичного складу, які чітко визначають сукупність елементів, необхідну для настання правових наслідків – їх пропонуємо визначити як імперативні. Наприклад, для призначення третини складу Конституційного Суду України необхідним є визначений у ст.208 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» [5] та Законі України «Про Конституційний Суд України» [4] фактичний склад, у якому передбачається лише один варіант для кожного елемента.

Існують у конституційному праві України фактичні склади, модель яких передбачає кілька варіантів, і кожному з них відповідають різні правові наслідки – їх пропонуємо визначити як диспозитивні. Наприклад, одним з елементів фактичного складу законодавчого процесу відповідно до ст.94 Конституції України [1] є те, що: 1) Президент України протягом 15 днів після отримання закону підписує його, беручи до виконання та офіційно оприлюднює його, або 2) повертає закон зі своїми вмотивованими та сформульованими пропозиціями до Верховної Ради України для повторного розгляду, або 3) якщо протягом встановленого строку не повертає, закон вважається схваленим і має бути підписаний та оприлюднений. Отже, у законі, для цього елемента фактичного складу передбачається три варіанти поведінки уповноваженого суб'єкта: для першого варіанта наслідком буде необхідність оприлюднення закону, для другого – необхідність повторного розгляду парламентом, для третього – необхідність підписання закону. Кожен із варіантів спричиняє різні правові наслідки і може змінити структуру фактичного складу.

Альтернативними пропонуємо визначити такі фактичні склади, елементи яких на конкретному етапі можуть бути різними, а правові наслідки – однаковими. Наприклад, одним з елементів фактичного складу дострокового припинення повноважень народного депутата України відповідно до ст.81 Конституції України [1] є: 1) складення повноважень за особистою заявою; або 2) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього, або 3) визнання його судом недієздатним чи безвісно відсутнім, або 4) припинення його громадянства або виїзд на постійне проживання за межі України, або 5) смерть. Тобто кожен із зазначених варіантів цього елемента фактичного складу хоча й змінює його структуру, проте спричиняє настання одних й тих самих правових наслідків, якими є припинення повноважень народного депутата.

За структурою елементів фактичного складу їх можна поділяти на прості та складні.

В юридичній літературі досить детально цю групу складів було розглянуто О.О. Красавчиковим, який поділяв їх на прості та складні, розуміючи під складними юридичними складами такі, в яких первинним елементом є правовідношення [6, 70]. Подібною позиції дотримується і М.О. Рожкова, з тією відмінністю, що вона відносить правовідношення до спеціального юридичного факту [7, 48], не наділяючи його первинною якістю.

Вважаємо, що наявність правовідношення в якості елемента фактичного складу є цілком правомірною підставою віднесення їх до складних фактичних складів. Наприклад, для формування комітетів Верховної Ради України, голів, заступників голів, необхідним, окрім наявності юридичних фактів, передбачених Законом України «Про Регламент Верховної Ради України», наявність у особи статусу народного депутата відповідно до ст.1 Закону України «Про комітети Верховної Ради України» [8]. Тобто конституційне правовідношення в даному випадку виступає в якості фактичної умови, яка приєднується до інших юридичних фактів і викликає настання правових наслідків. Або наприклад, для припинення конституційного правовідношення, а саме дострокового припинення повноважень народного депутата України, у випадку набрання законної сили обвинувальним вироком, необхідним є, окрім конституційного правовідношення (перебування особи в статусі народного депутата), ще й кримінальне правовідношення (набрання законної сили обвинувальним вироком).

Фактичні ж склади, не ускладнені наявністю такого елемента, як факт-правовідношення, слід відносити до простих фактичних складів. Наприклад, відповідно до Закону України «Про об'єднання громадян» [9] для заснування громадської організації необхідним є наявність наступних елементів: 1) статут; 2) протокол установчого з'їзду (конференції); 3) відомості про склад керівництва; 4) документи про сплату реєстраційного внеску; 5) заява про реєстрацію, підписана однією тисячею громадян України; 6) рішення про реєстрацію; 7) включення громадської організації до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. У наведеному прикладі існує досить багато елементів, проте ця кількість свідчить лише про те, що фактичний склад є великим, але він не є складним.

Зазначимо, що переважна більшість фактичних складів у конституційному праві України є складними фактичними складами. Це твердження пов'язується насамперед із предметом правового регулювання конституційного права, який, у свою чергу, пов'язаний із регламентацією політико-правових відносин із реалізації державно-владних функцій, забезпечення прав і свобод особи. Саме тому переважна більшість фактичних складів містить такий елемент, як громадянство, що, власне, складає певне правовідношення між особою та державою. Це ускладнює структуру фактичного складу наявністю елемента-правовідношення, який хоча й виступає в якості фактичної умови, проте є доволі складним елементом, який для утворення містить власний фактичний склад (в залежності від способу набуття).

Наведена класифікація не є вичерпною, адже в літературі існує досить велика кількість класифікацій, в основу яких вчені покладають різноманітні критерії.

У сучасній юридичній літературі також існує класифікація, яку одні вчені пропонують здійснювати за обсягом накопичення юридичних фактів [7, 48; 10, 106], інші – за ступенем завершеності [12, 37; 11, 16-17], та обидві групи поділяють фактичні (юридичні) склади на завершені і незавершені.

Так, Г.М. Чувакова вважає, що в завершених фактичних складах процес накопичення юридичних фактів є закінченим. Вони породжують кінцеві юридичні наслідки – відбувається виникнення, зміна або припинення правовідносин. Моментом, що свідчить про завершеність правостворюючого складу, є виникнення суб'єктивного права (обов'язку). Незавершеними вчена пропонує визнати склади, у яких процес накопичення юридичних фактів не закінчений, і вони можуть породжувати лише проміжні правові наслідки [10, 106-107].

Із викладеною позицією не можна повністю погодитись, адже очевидним є те, що завершені фактичні склади можна встановити цілком визначено, тоді як для незавершених складів це не завжди можливо. За цих обставин незавершений склад не тягне жодних правових наслідків, а його елементи є об'єктивною групою життєвих обставин. Однак ця група обставин може, накопичуючи необхідні елементи, перетворитися на завершений фактичний склад, а може залишитися без правових наслідків. Враховуючи викладене, незавершений фактичний склад не можна вважати повноцінним фактичним складом. Наявність усіх вищезазначених елементів ще

не здатна викликати настання правових наслідків, адже необхідною є наявність ще одного елемента, який забезпечує, власне, якісний перехід абстрактної фактичної моделі до конкретного правовідношення.

Отже, визнаючи за фактичним складом якості юридичного факту, вважаємо, що не можна погодитись із поділом фактичних складів на завершені та незавершені, оскільки фактичним складом можна називати правове явище, яке спричиняє виникнення, зміну чи припинення конституційних правовідносин, а у випадку незавершеності (тобто наявності групи життєвих обставин) це явище не можна взагалі відносити до фактичного складу як такого.

Р.Х. Міннебаєв пропонує класифікувати фактичні склади: 1) за ознакою свободи волевиявлення суб'єктів – на: а) склади з вільним волевиявленням і б) склади з обмеженим волевиявленням; 2) в залежності від необхідності доказування юридично значущих фактів, що входять до складу – на: а) склади, що потребують (підлягають) доказування б) склади, що не підлягають доказуванню; 3) неправомірні склади за наявністю вини та (чи) деліктоздатності – на: а) склади об'єктивно-протиправних діянь та б) склади правопорушень та ін. [11, 19-21]. В.Б. Ісаков пропонує також диференціювати фактичні склади на 1) склади з елементом-волевиявленням; 2) склади з елементом-конкретизатором; 3) склади з елементом-правовідношенням [12, 38-47]. Г.М. Чувакова, доповнюючи викладену В.Б. Ісаковим класифікацію пропонує за обсягом конкретизації фактичні склади з елементом-конкретизатором поділити на: 1) з альтернативною конкретизацією; 2) з факультативною конкретизацією; 3) із ситуаційною конкретизацією [10, 110-111].

Існують й інші різноманітні класифікації, які різняться переважно за галузевою специфікою. У конституційному ж праві вважаємо, що здійснення класифікації фактичних складів за багатьма критеріями призведе до плутанини та зайвої схематизації, що, у свою чергу, ускладнить дослідження та розуміння вказаного правового феномену. Хоча не можна не зважати на те, що подальше дослідження фактичних складів є перспективним напрямком розвитку теорії конституційного права.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 07 жовтня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2591-17>.
3. Про уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=776%2F97-%E2%F0>.
4. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=422%2F96-%E2%F0>
5. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1861-17>.
6. Красавчиков О.А. Юридические факты в советском гражданском праве / О.А. Красавчиков. – М.: Юридическая литература, 1958. – 183 с.
7. Рожкова М.А. Юридические факты гражданского и процессуального права: соглашения о защите прав и процессуальные соглашения / М.А. Рожкова. – М.: Статут, 2009. – 332 с.
8. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 04 квітня 1995 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=116%2F95-%E2%F0>.
9. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2460-12>.
10. Чувакова Г.М. Дефектність фактичних складів: дисс. ...канд. юрид. наук: спец. 12.00.01

«Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Ганна Михайлівна Чувакова. – Одеса, 2004. – 181 с.

11. Миннебаев Р.Х. Теоретические проблемы оптимизации фактических составов: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / Р.Х. Миннебаев; Нижегородская академия МВД России. – Нижний Новгород, 2011. – 33 с.
12. Исаков В.Б. Фактический состав в механизме правового регулирования / В.Б. Исаков. – Саратов: Саратовский университет, 1980. – 128 с.

УДК 34 (091); 324.1-5

ФОРМУВАННЯ СУВЕРЕННОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В 1917-1920 РОКАХ

Максакова Р.М., к.ю.н., доцент

*Інститут права імені Володимира Сташица
Класичного приватного університету*

Стаття присвячена характеристиці етапів, що відображають основні державотворчі процеси на шляху до формування суверенної української державності та специфіку реалізації установчої влади в Україні періоду так званої «української революції».

Ключові слова: Автономія, Всенародні збори, державний лад, здійснення установчої влади, Конституція, революція, Українська Центральна Рада, Універсал, українська державність, Установчі Збори.

Максакова Р.Н. ФОРМИРОВАНИЕ СУВЕРЕННОЙ УКРАИНСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ НА ТЕРРИТОРИИ УКРАИНЫ В 1917-1920 ГОДАХ / Институт права имени Владимира Сташиса Классического частного университета, Украина

Статья посвящена характеристике этапов, отражающих основные процессы построения на пути к формированию суверенной украинской государственности и специфику реализации учредительной власти в Украине периода так называемой "украинской революции".

Ключевые слова: Автономия, Всенародное собрание, государственный строй, осуществление учредительной власти, Конституция, революция, Украинская Центральная Рада, Універсал, украинская государственность, Учредительное Собрание.

Maksakova R.N. FORMATION OF A SOVEREIGN UKRAINIAN STATE ON THE TERRITORY OF UKRAINE IN THE YEARS 1917-1920 / Institute of law named Vladimir Stashys Classic private university, Ukraine

The paper investigates the stages that reflect the basic processes of the state towards the formation of a sovereign Ukrainian state and the specifics of constituent power in Ukraine during the period of so-called "Ukrainian revolution."

The author notes that the political processes, including the formation of Ukrainian statehood, which occurred in Ukraine during 1917-1920 years denoted by the term "Ukrainian revolution." This term, in particular, is used in scientific articles are presented to characterize the investigated period in the history of Ukraine.

As a result of conducting research Maksakova R. notes that during the so-called "Ukrainian revolution" characterized by several quality steps dictated circumstances and objectives of that time period, political and legal model state with which realized the needs of social development: the age of the Ukrainian Central Council (March 1917. – End of April 1918 g) day Hetman State 1918 (late April – December 1918), the day of UPR Directory (December 1918 – November 1920). These steps describe the basic processes of the state towards the formation of a sovereign Ukrainian state and reflect the specifics of constituent power in Ukraine from 1917 to 1920 years.

Features actors and acts of constituent power that characterize the period following events: 1) the creation in April 1917 of the Ukrainian Central Council of acts which are universal, resolutions, declarations, resolutions, etc., and in November 1917 – as laws, 2) the Great October Socialist Revolution of 1917 in giving a new impetus to the development of Ukrainian statehood. Yes, 20 November 1917 adopted its Universal III, which proclaimed the principles of relations with Russia UNR. Fourth Universal establishes a number of key provisions on political system of Ukraine: Ukrainian National Republic created, independent from Russia, convened parliament – Constituent Assembly, introduced state-national control over banks,